

Memo collegiale verbindings- en afstemmingsvragen

de heer 5.1.2.e

Onderwerp:

Mogelijke aanpassingen op weg naar 100%-versie Actieplan
Gewasbeschermingsmiddelen

Datum

24 februari 2026

Documentnummer

Van

de heer 5.1.2.e

5.1.2.e

Aan

Het college van Gedeputeerde
Staten

Auteur

5.1.2.e

Afstemmingsvraag

1. Algemeen: Heeft het college ideeën bij de voorgestelde wijzigingen van de 80%-versie naar de 100%-versie?
2. Meer specifiek: Behoort tot volgens het college tot de mogelijkheden dat we instructieregels opleggen aan gemeenten met als mogelijk risico dat we gemeenten een bijdrage moeten verlenen in de nadeelcompensatie die zij dan mogelijk moeten vergoeden?

Toelichting

De 80%-versie van het Actieplan Gewasbeschermingsmiddelen is in mei 2025 vastgesteld door ons college, in oktober 2025 besproken in een informatieve bijeenkomst en eind november in een oordeelsvormende bijeenkomst met provinciale staten. Tot eind januari hebben maatschappelijke partijen en gemeenten hun reactie kunnen geven. In het eerste kwartaal stuur ik nog een memo gedeputeerde naar de staten waarin ik weergeef wat ik heb opgehaald in de oordeelsvormende bijeenkomst en geef ik schriftelijk antwoord op de nog openstaande vragen vanuit die oordeelsvormende bijeenkomst.

Ik sta nu aan de vooravond om te komen tot een 100%-versie. Ik heb de staten toegezegd daar uiterlijk in het tweede kwartaal van dit jaar mee te komen. In dit memo wil toetsen of mijn ideeën bij het opwerken naar de 100%-versie overeenkomen met de rest van het college. Specifiek gaat het over de 3^e hoofdlijn ('gezondheid' en de rolverdeling tussen provincie en gemeenten); hierover heb ik binnenkort een gesprek met de woordvoerders van de coalitiepartijen.

De 80%-versie van het Actieplan Gewasbeschermingsmiddelen kent 5 hoofdlijnen. Ik loop hieronder kort de hoofdlijnen en voorgenomen aanpassingen door:

Hoofdpijn 1. Beter in beeld brengen wat het huidige gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen is, en wat op gebiedsniveau de negatieve gevolgen zijn van het gebruik. Dit draagt bij aan het verbeteren van de aangrijpingspunten van onze beleidsmaatregelen.

Voorgenomen aanpassing:

Hier zullen we vooral beter beschrijven hoe we dat kunnen doen, gebruikmakend van recente jurisprudentie en zullen we het rijk aanspreken om de Europese registratieplicht in Nederland zo snel als mogelijk in te voeren.

Datum

24 februari 2026

Documentnummer

Hoofdpijn 2. Sturen op duurzaam grondgebruik in overgangsgebieden rondom Natura2000 en in grondwaterbeschermingsgebieden door middel van regulerende en stimulerende maatregelen. In de uit- en afspoelingsgevoelige gebieden, waaronder de beekdalen, zetten we in op stimulerende maatregelen.

Voorgenomen aanpassing:

Voor deze hoofdpijn zal de 100%-versie de beleidsontwikkelingen volgen en in de teksten de stand van zaken van (indicatief) 1 mei overnemen.

Sinds het vaststellen van de 80%-versie heeft de uitspraak van de Raad van State rondom de lelieteelt in Drenthe plaatsgevonden en is er in Nederland sprake van een natuurvergunningplicht voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Het voorgenomen beleid op het gebied van Overgangsgebieden is herzien en wordt momenteel verder voorbereid. Voor wat betreft het voorgenomen beleid op het gebied van Grondwaterbeschermingsgebieden loopt er een onderzoek van het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) dat een belangrijke input gaat leveren voor het vervolg.

Hoofdpijn 3. Proactief samenwerken met gemeenten aan het verminderen van gezondheidsrisico's nabij kwetsbare gebieden/functies zoals woonwijken, speeltuinen en zorgvoorzieningen.

Voorgenomen aanpassing:

In deze hoofdpijn speelt de meeste discussie. Het uitgangspunt van de 80%-versie is dat de gemeenten in eerste instantie verantwoordelijk zijn voor het thema gezondheid; lees de gezondheid van hun inwoners. Dit sluit aan bij de verdeling van thema's binnen de Omgevingswet en de verdeling van verantwoordelijkheden tussen provincie en gemeenten. In die verdeling ligt de verantwoordelijkheid voor natuur, water en bodem vooral bij de provincies. En o.a. gezondheid bij de gemeenten. Vanuit die verantwoordelijkheidsverdeling is er in de 80%-versie voor gekozen dat gemeenten een eigen verantwoordelijkheid hebben om bijvoorbeeld een spuitrijke zone van 50 meter rondom kwetsbare functies op te nemen. Kwetsbare functies zijn bijvoorbeeld scholen, ziekenhuizen, kinderdagverblijven, maar kunnen ook

woonwijken zijn. Als provincie hebben we aangegeven de gemeenten wel te willen ondersteunen met raad en daad, maar niet hun verantwoordelijkheid te willen overnemen.

Een aantal van de coalitiepartijen heeft aangegeven dit onvoldoende te vinden: ze vinden dat de provincie in de (provinciale) Omgevingsverordening (OV) instructieregels moet opnemen om de gemeenten op te dragen in hun gemeentelijke Omgevingsverordening de 50 meter spuitvrije zone rondom kwetsbare functies op te nemen. En willen dat de provincie in de OV opneemt dat er geen uitbreiding van sierteelt, dan wel bollenteelt meer mogelijk is en zo nodig hier ook een voorbereidingsbesluit in neemt. Ik licht dit verder toe.

Datum

24 februari 2026

Documentnummer

Juridisch gezien is het mogelijk dat de provincie Noord-Brabant een dergelijke stap zet. Aan de wijziging van de Omgevingsverordening gaat altijd een beleidswijziging vooraf. Het zou betekenen dat met het Actieplan Gewasbeschermingsmiddelen, bijvoorbeeld als addendum van het Beleidskader Landbouw en Voedsel 2030 een beleidswijziging wordt vastgelegd. Hiertoe moet dan een voorstel aan de staten worden voorgelegd.

Het zou in bestuurlijke zin wel het signaal afgeven dat we kennelijk van mening zijn dat gemeenten dit niet effectief en doelmatig kunnen (bijvoorbeeld: te weinig kennis, te weinig uitvoeringskracht, te grote verschillen tussen gemeenten) en we om die reden deze verantwoordelijkheid van hen overnemen.

In de raadpleging van gemeenten die ik heb gehouden zijn de gemeenten niet unaniem: de meeste gemeenten pleiten ervoor dat de provincie deze taak overneemt. Ik verwacht omdat ze dan ook verwachten dat de hiermee gepaard gaande nadeelcompensatie voor onze rekening komt. Een aantal gemeenten is van mening dat de provincie niet moet tornen aan de bevoegdheidsverdeling en een aantal gemeenten is van mening dat er überhaupt geen beperkingen voor de boeren en tuinders moet komen en dat dit vraagstuk met het rijks toelatingsbeleid voldoende is gereguleerd.

Inmiddels zijn er enkele gemeenten die een dergelijke spuitvrije zone zelf al hebben ingesteld en sommige gemeenten overwegen een ruimere zone dan 50 meter.

Hoe groot is de kans op nadeelcompensatie?

De kans dat die vergoed moet worden is zeer wel aanwezig, maar hangt sterk af van de wijze waarop een dergelijke maatregel (spuitvrije zone) wordt vormgegeven.

Hierbij spelen de volgende zaken:

- Wel of niet bestaand gebruik respecteren. Als het huidige, bestaande gebruik rondom kwetsbare functies wordt gerespecteerd wordt de kans op en de omvang van nadeelcompensatie gemitigeerd. Tegelijkertijd geldt dat als het

bestaande gebruik niet verandert, de effectiviteit van de maatregel sterk terugloopt.

- De termijn waarop het wordt ingevoerd. Naarmate er langer sprake is van een overgangstermijn wordt de kans op en omvang van nadeelcompensatie gemitigeerd. Maar ook hier weer: we moeten dan langer op de resultaten wachten.

Datum

24 februari 2026

Documentnummer

Zonder dat er exacte berekeningen aan ten grondslag liggen: bij een (minimaal verwachte) grondprijzdaling van 15% gaat een vorm waarbij het direct wordt ingevoerd en zonder het respecteren van het bestaand gebruik tientallen miljoenen kosten.

Als we een dergelijke instructieregel opnemen en gemeenten nemen een dergelijke bepaling op in hun OV worden zij geconfronteerd met de kosten van nadeelcompensatie en zullen die -zoveel mogelijk- op ons willen verhalen. Dat zal nooit volledig zijn. De gemeenten hadden immers een dergelijke beperking ook zelf kunnen opleggen en kunnen hun primaire verantwoordelijkheid nooit helemaal op ons afschuiven, ook niet bij een instructieregel. Maar zonder een stevige bijdrage gaan we hier niet weg kunnen komen.

Als een dergelijke maatregel in de loop van 2027 in de provinciale OV wordt opgenomen, is er vermoedelijk vanaf 2028 een bedrag nodig om de gemeenten tegemoet te komen.

Zoals gezegd een deel van de coalitiepartijen lijkt zich op het standpunt te stellen dat -gerechtvaardigd door de provinciale verantwoordelijkheid op het gebied van gezondheid: 'drie gezonde levensjaren erbij'- dit een noodzakelijk vervolgstap is. Met het oog op het gesprek met de woordvoerders van de coalitie heb ik behoefte aan een verkennend gesprek met het college op dit punt.

Een klein deel van de druk door gewasbeschermingsmiddelen wordt door sierteelt/bollenteelt veroorzaakt. Maar omdat sierteelt/bollenteelt niet bijdraagt aan de voedselvoorziening én omdat de teelt van lelies een hoog gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen kent, wordt de oproep gedaan door opnieuw dezelfde coalitiepartijen om een moratorium in te stellen voor de uitbreiding van sierteelt/bollenteelt.

Het is belangrijk een onderscheid te maken tussen sierteelt, die ook boomteelt omvat en de bollenteelt. Boomteelt speelt zich veelal af op vaste percelen die veelal in eigendom zijn. De bollenteelt kent een zeer ruim vruchtwisselingschema en vindt dan ook op alle bruikbare percelen plaats die een bollenteler kan pachten of huren. Een moratorium op uitbreiding van bollenteelt zal waarschijnlijk tot beperkt of geen nadeelcompensatie leiden. Bij een dergelijk moratorium zou een uitzondering moeten worden gemaakt voor een eventuele biologische bollenteelt. Aan het telen

van bollen zelf kleven immers geen nadelen: het gaat om het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Ook hier heb ik de behoefte aan een verkennend gesprek met het college, want ook dit zou een beleidswijziging vragen.

Datum

24 februari 2026

Documentnummer

Hoofdlijn 4. Extra inzet op verduurzaming in gebieden met ruimte voor hoogproductieve, duurzame landbouw.

Voorgenomen aanpassing:

Vergelijkbaar met hoofdlijn 1 gaat het hier vooral om het concretiseren van hoe we dit kunnen doen. Het gaat hier om het verder implementeren van een manier van telen waarbij vanaf het begin de teeltomstandigheden zo gunstig mogelijk zijn zodat planten zich optimaal kunnen ontwikkelen en daarmee minder vatbaar zijn voor ziekten en plagen in combinatie met de inzet van resistente rassen, mechanische onkruidbestrijding, agro-ecologische technieken, het gebruik van natuurlijke bestrijders, etc. Het accent op het nadenken hoe ik wil bijdragen aan de (ontwikkeling en) implementatie ervan komt mede voort uit het gegeven dat ik uiteindelijk redelijk beperkte middelen heb vanuit mijn begroting (€ 200 k.) om hieraan te kunnen bijdragen. Ik wil hier graag samenwerken met de inzet van middelen om pilots op te zetten om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in overgangsgebieden terug te dringen (PPN 2027).

Hoofdlijn 5. Duurzamer agrarisch grondgebruik van provinciale pachtgronden

Voorgenomen aanpassing:

Dit vraagt geen aanpassing meer. Dit hebben we al ingevoerd en kon in de oordeelsvormende bespreking bij veel partijen op waardering rekenen.

Tot slot

Enkele partijen hebben aangegeven ook aandacht te willen hebben voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en mogelijk ook biociden buiten de landbouwsector.¹

Een deel van de toegelaten gewasbeschermingsmiddelen mogen immers door particulieren worden gebruikt. Behalve dat de noodzaak ontbreekt om dergelijke middelen te gebruiken, behalve het gemak, leidt het regelmatig tot een onzorgvuldig en onoordeelkundig gebruik met zowel milieuschade maar ook gezondheidsrisico's (geen of onvoldoende beschermende kleding bij toepassing) voor de gebruikers en gezinsleden tot gevolg.

¹ Biociden zijn chemische of biologische producten bedoeld om schadelijke of ongewenste organismen te vernietigen of af te schrikken. Dit kunnen o.a. ontsmettingsmiddelen, conserveringsmiddelen en plaagbestrijdingsmiddelen zijn.

In de oproep richting het rijk om hun verantwoordelijkheid in het gehele 'gewasbeschermingsdossier' meer te nemen, kan ook de oproep om bij te dragen aan het terugdringen en op termijn uitfaseren van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de agrarische sector worden meegenomen.

Datum

24 februari 2026

Documentnummer

In onze acties richting gemeenten kunnen we de oproep doen om in hun communicatie-uitingen richting de burgers mee te nemen terughoudend te zijn in het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden.